

Notes

La Taula d'Orientació Geogràfica de la Mola

Carles Capellas Cabanes

254

Una taula amb història Preàmbul

L'any 1960 Caixa Sabadell, en el marc dels actes de celebració del seu centenari, va promoure la col·locació de la taula d'orientació geogràfica que fins ara ha explicat el paisatge a tots els qui han pujat a la Mola, cim culminant del massís de Sant Llorenç del Munt, que, situat a la capçalera del Vallès, és un mirador privilegiat sobre el país.

Aquella taula d'orientació va ser el resultat palpable del llarg procés de maduració d'una idea que amb molts anys s'havia anat forjant en l'àmbit excursionista vallesà; realitzada amb una gran qualitat tècnica i artística, va ser qualificada, en el seu temps, com la millor a tot el país i, amb el pas dels anys, es va convertir en un element emblemàtic de la muntanya.

L'any 2009, amb motiu de la celebració del 150è aniversari, Caixa Sabadell va voler substituir l'antiga taula, que presentava signes evidents d'envelliment, per una de nova concepció, tot adaptant-la a les noves realitats geofraticosocials del nostre paisatge.

La substitució d'aquella emblemàtica taula requeria que la realització de la nova partís d'unes premisses d'innovació i exactitud, en un projecte que per desenvolupar-lo no es va dubtar a dotar-lo dels recursos econòmics necessaris i a cercar els professionals més qualificats per portar-lo a terme.

Com a coordinador d'aquell projecte -tasca que Caixa Sabadell va encomanar-me-, vaig tenir ocasió de viure en primera línia tot el procés de realització. I la implicació personal que això va comportar em va conduir a cabussar-me en el passat de la taula, que des de l'any 1960 fins llavors havia estat col·locada en aquell indret.

Val a dir que personalment aquella vella taula sempre em despertà sentiments de respecte i admiració, i les meves manifestacions sempre han estat en aquest sentit. D'una banda, tinc un agradable record, quan de molt jove m'entretenia a llegir el paisatge amb l'ajuda de la taula; d'altra banda, l'admiració per la feina tan ben feta que es va fer en la seva elaboració, tot tenint en compte els mitjans disponibles a l'època.

En aquest article, primerament ofereixo una visió històrica de la taula, que podem rastrejar des de l'any 1911, i en segon lloc refereixo les característiques de la nova taula, que tot i ser de recent instal·lació ja ningú podrà consultar, ja que com veurem més endavant, el cim de la Mola ha quedat orfe d'un element que li era emblemàtic.

Joan Montllor: el precursor

Joan Montllor i Pujal (Sabadell, 1874-1960) és, sens dubte, el primer a exposar públicament la idea de col·locar una taula d'orientació al cim de la Mola, la qual cosa va defensar en el discurs inaugural de la



Fotografia 1. *Detall de la taula*. Autor: Marcel·lí Guixà. (Arxiu fotogràfic de la UES, Sec. d'Història).

sessió del curs 1911-1912 del Centre Excursionista del Vallès,¹ del qual reproduïm el text que hi fa

¹ Joan Montllor i Pujal, promotor de l'excursionisme a Sabadell, fou un dels fundadors, l'any 1908, de la primera entitat excursionista de la ciutat, el Centre Excursionista del Vallès, del qual també va ser-ne el primer president. La sessió inaugural del curs 1911-1912 va tenir lloc la tarda del diumenge 5 de novembre, al saló d'actes del Centre Català. Després de la lectura de la memòria del darrer exercici, a càrrec del secretari de l'entitat, Sr. Ramon Graupera, el president va pronunciar el discurs inaugural, la transcripció íntegra del qual trobem publicada a la *Revista de Sabadell* del 9 de novembre de 1911.

referència: “La tasca duta á terme es ben poca cosa comparat ab lo que podriam y deuriam fer ab el degut temps, si arrivessim á ésser una forsa positiva y sapiguessim treure fruyt artistich-cientifich de les nostres excursions. Ara mateix, á fi de donar major interés á la montanya de Sant Llorens del Munt y d'aprofitar sa privilegiada situació, podriam, tal vegada, conseguir ab facilitat relativa l'instalació a la torre de la Mola, convenientment disposada, un modest observatori meteorològich, un petit telescopi y una taula d'orientacions topografiques” (sic).

Tot plegat, en un context històric que conferia a l'excursionisme un predominant caràcter científic, que es reflectia en els postulats socials de les entitats, tal com queda palès en la redacció de l'article primer dels estatuts del Centre Excursionista Vallès: “[...] té per objecte fomentar l'excursionisme recorrent les comarques naturals de Catalunya, especialment el Vallès, de la que pren el nom, a fi de conèixer, estudiar, conservar i fer estimar tot el que hi ofereixin de notable la naturalesa, la història, l'art, la ciència, el treball, la llengua i la literatura en totes llurs manifestacions, així com el folklore”.

És, doncs, amb l'esperit d'estimar la terra, llegat de la Renaixença i que promou l'excursionisme, però ja plenament amb orientacions noucentistes, que podem trobar la idea inicial d'instal·lar una taula d'orientació geogràfica al cim de la Mola.

Joan Montllor morí el 29 d'agost de 1960, just dos mesos abans de col·locar-se la taula, quan gairebé feia cinquanta anys que ja havia demanat “una taula d'orientacions topogràfiques” per al cim de la muntanya que tant va estimar.

Un precedent significatiu: la *Guia monogràfica de Sant Llorenç del Munt*

En la mateixa època, concretament en el discurs inaugural del curs 1912-1913 del Centre Excursionista de Terrassa, el seu president, Daniel Blanxart, proposava encaminar les investigacions a desenvolupar durant l'any amb l'objectiu de fer una monografia (“*plano-guía*”) de la muntanya; publicació que per diversos motius no es va poder editar fins a l'any 1936, coincidint amb el 25è aniversari de l'entitat.²

La *Guia monogràfica de Sant Llorenç del Munt*, obra excel·lent en el seu temps, considerada una publicació clàssica dins el seu gènere en la literatura de muntanya a casa nostra, és un clar exponent de l'excursionisme d'estudi i recerca. Al bell mig del volum s'insereixen dos dibuixos, en projecció esfèrica, del paisatge que es divisa des del cim de la Mola i del Montcau, respectivament. Si bé no van signats, en les primeres planes de la guia hi diu: “En la confecció del mapa i gràfics han intervingut els senyors Escuder, Gorina i Duc”.

La gran similitud en els dibuixos i en la interpretació del paisatge de les taules posteriorment instal·lades en

aquests cims, situen aquells croquis com un antecedent clar d'ambdues taules; cosa totalment acceptada en el context excursionista terrassenc i també reconegut a la nostra ciutat.³

Una nova versió dels dibuixos esfèrics que il·lustraven aquella guia, signats per Joan Duch i Agulló, van ser inserits en una petita guia publicada l'any 1962 per la Càmera de Comerç e Indústria de Tarrasa, amb motiu del seu 75è aniversari. Però en aquella data la taula de la Mola ja feia dos anys que ens explicava el paisatge.

1959: el centenari de Caixa Sabadell

Per a la preparació dels actes de celebració del centenari de Caixa Sabadell, aquesta institució es va dirigir a diverses entitats de la ciutat i els va demanar l'exposició de projectes per dur a terme en el programa de tan significatiu aniversari.

El Centre Excursionista Sabadell va proposar la realització del projecte, que des de feia temps es plantejava el patronat dels Amics de la Muntanya de Sant Llorenç del Munt,⁴ d'instal·lar una taula

2 Si bé l'any 1935 consta com a data d'edició, va acabar d'imprimir-se als tallers de Joan Morral el 15 d'agost de 1936, i novament publicada en edició facsímil l'any 1984, amb motiu del 75è aniversari del Centre Excursionista de Terrassa.

3 En una entrevista a Lluís Creus, president del Centre Excursionista Sabadell, publicada al *Diari de Sabadell* el 15 d'octubre de 1960, a la pregunta sobre si hi havia algun projecte anterior, contesta: “*Concretamente en forma de tabla de orientación no creo que existiese ningún proyecto, si bien hay que reconocer que el primer trabajo geográfico corresponde al publicado por el C.E.Tarrasa en su guía de Sant Llorenç de 1936*”.

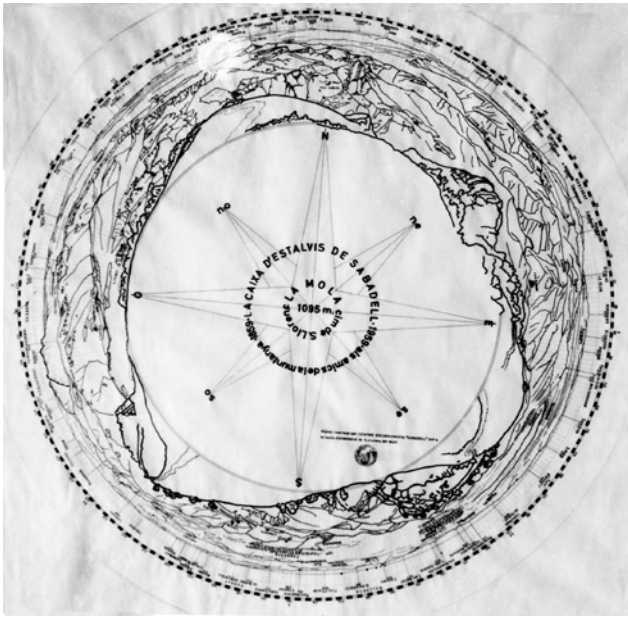
4 Els Amics de la Muntanya de Sant Llorenç es va constituir l'octubre de 1948, amb l'objectiu de restaurar l'antiga masoveria, annexa al monestir romànic que presideix el cim, i habilitar-la com a refugi alberg. El 10 d'agost de 1949, dia de Sant Llorenç, es va inaugurar la primera part del projecte, que permetia pernoctar en lliteres i oferia servei de menjars.

5 Pressupost confeccionat per l'empresa Philippe Rouart - Ceramiste, signat a París, amb data 6 de desembre de 1958 (Arxiu Històric de Caixa Sabadell).

6 Carta de Vila Casas dirigida a Francesc Enrich, datada a París, el 7 de novembre de 1958 (Arxiu Històric de Caixa Sabadell).

7 Carta de Francesc Enrich, dirigida a Vila Casas, datada a Sabadell, l'11 de desembre de 1958 (Arxiu Històric de Caixa Sabadell).

8 MARCELINO GUIXÀ: “Colaboración cartogràfica”, *Butlletí del Centre Excursionista Sabadell*, núm. 66 (setembre-desembre 1960).



Fotografia 2. Dibuix original de la taula, realitzat per Marcel·lí Guixà. Autor: Marcel·lí Guixà. (Arxiu Fotogràfic de la UES, Sec. d'Història).

d'orientació al cim de la Mola; projecte que va ser molt ben acollit per la Junta Rectora llavors presidida pel senyor Francesc Enrich.

Recollint fonts documentals originals podem establir que a l'octubre de 1958 Francesc Enrich va encomanar al pintor Joan Vila Casas, al seu retorn a Paris, on tenia fixat domicili, l'encàrrec de fer gestions per cercar un industrial per fer-se càrrec de la realització de la taula. Les gestions portades a terme es varen materialitzar amb la tramesa d'un pressupost confeccionat pel ceramista senyor Phillippe Rouart,⁵ acompanyat d'una carta manuscrita en què s'expliquen els detalls de l'entrevista mantinguda i l'oferiment de Vila Casas de fer el seguiment de la realització de la taula.⁶

Aquell projecte que incloïa la realització de la taula en lava esmaltada procedent de les pedreres de Volvic, però, no va prosperar, si bé en la missiva de resposta del senyor Enrich,⁷ aquest li manifesta el seu acord amb les condicions econòmiques del fabricant i, sorprenentment, li comunica que ja li confirmarà més endavant si són una o dues les taules a realitzar.

Amb aquesta resposta, pendent de confirmació al projecte parisenc, s'obre la porta a una suposició ben lògica: hi va haver un plantejament inicial de fer

dues taules? Eren destinades a la Mola i al Montcau, respectivament, dins el mateix projecte del centenari? La cosa és ben plausible, si tenim en compte que qui hi fa referència és el president de Caixa Sabadell, però no ho podem confirmar amb seguretat documental.

Finalment la taula es va preparar a Sabadell, amb la coordinació de totes les tasques des del Centre Excursionista Sabadell, sota la presidència de Lluís Creus.

La taula: una realització exemplar

Marcel·lí Guixà, veterà excursionista, soci del Centre Excursionista Sabadell, amb gran afeció per la cartografia, va desenvolupar el projecte tècnic. Va partir inicialment, de la panoràmica, en sentit horitzontal, que tenia feta Santiago de Quadras i Feliu (1909-2001), del Centre Excursionista de Catalunya, amb l'orientació grau a grau de tot l'horitzó, i que Josep Bros havia transportat a un pla esfèric de 80 cm. Però en va haver de prescindir pel fet de no coincidir el desenvolupament circular amb el previst per la taula. Així doncs, va ser el mateix Guixà qui, diumenge rere diumenge, va obtenir el conjunt fotogràfic, que un cop muntat, es va convertir en la panoràmica que va servir de model per al dibuix definitiu.

El treball realitzat per Marcel·lí Guixà queda expressat en les seves pròpies paraules:⁸

"(...) logré recoger una buena colección de clichés, que compensándose unos con otros, me permitieron al ampliarlos elaborar la panorámica con suficiente relieve y claridad. Ajusté las ampliaciones fotográficas a la escala prevista para la Tabla, y las dividí en grados de acuerdo con las referencias tomadas por el señor de Quadras. Por transparencia hacía coincidir la línea de grados de la fotografía con los previamente trazados en un círculo sobre papel vegetal, y en estas líneas marcaba los puntos de intersección con el relieve geográfico, y uniendo estos puntos, guiándome por la fotografía, fué perfilándose la panorámica".

Per a la revisió toponímica de les dades expressades en el dibuix es va comptar amb la col·laboració de Francesc Izard, també del Centre Excursionista Sabadell.

El projecte artístic va anar a càrrec del pintor i ceramista Ramon Folch, que va projectar i executar

l'elegant disseny de la taula en forma de "mola" i l'esvelt peu de tres braços; obra que va significar la seva culminació artística, abans d'emprendre l'aventura del disseny tèxtil.⁹

D'acord amb l'entrevista que Lluís Creus va mantenir amb el ceramista Josep Llorens i Artigas, al seu domicili i obrador de Gallifa, i seguint el seus consells, es va escollir el gres com a matèria, la coccio del qual, a 1.300°, es va fer a Barcelona, als forns de Manuel Reguant; els mateixos on es van coure les grans peces ceràmiques de l'obra que la UNESCO va encarregar, per a la seva seu a Paris, a Joan Miró i a Josep Llorens i Artigas.

Els colors ceràmics els va proporcionar el també ceramista Narcís Vallvé; mentre que la coccio del color, a 940°, va anar a càrrec de Marià Batllori, de Barcelona. Finalment Vicenç Valls va polir i esmerilar la taula i el peu de sustentació.

La presentació pública

La taula, instal·lada al vestíbul de Caixa Sabadell, va ser presentada al públic el dissabte 8 d'octubre de 1960, en un acte que va comptar amb la presència de l'alcalde Antoni Llonch, tota la plana major de Caixa Sabadell i una nombrosa i selecta concurrència sabadellenca.

La taula va romandre exposada, amb gran èxit de visites, fins al diumenge 30 d'octubre, en què es traslladà i col·locà a l'emplaçament definitiu.

Entre les visites de què fou objecte, trobem constància de l'efectuada el dia 23 per l'insigne paleontòleg Miquel Crusafont acompanyat de l'il·lustre geògraf Pau Vila i de Francesc Maspons i Anglasell, reconegut jurista, que va presidir el Centre Excursionista de Catalunya entre 1925 i 1931. Val a dir que qui va succeir-lo en el càrrec va ser el mateix Pau Vila, que va actuar de president del CEC entre 1931 i 1935. Ambdós van ser, doncs, dels últims presidents del Centre Excursionista de Catalunya d'abans de la Guerra Civil, entitat model d'unes concepcions ideològiques de l'excursionisme, que ben aviat van ser trastocades.

Si bé el dia de la presentació la taula va ser admirada per part de l'estament social de l'època, la visita de Miquel Crusafont, Pau Vila i Francesc Maspons, amb els seus comentaris elogiosos envers la realització de la taula,



Fotografia 3. Ramon Folch treballant el peu de la taula al seu obrador. Autor: Manuel Llenas. (Arxiu fotogràfic de la UES, Sec. d'Història).

es pot ben bé considerar com una excel·lent valoració erudita. L'acollida popular es va manifestar pocs dies més tard, el dia de la col·locació al cim de la Mola.

La col·locació al cim de la Mola

El diumenge 30 d'octubre, dia de la col·locació, la taula va ser transportada en vehicle fins poc mes amunt de Can Pobla, al pla dels Quatre Camins, i d'allà fins al cim amb baiards portats pels nombrosos voluntaris que hi acudiren, on arribaren sobre les 10 del matí.

Inicialment s'havia previst fer el trasllat amb helicòpter, però dies abans, sembla, l'Aeroport de Sabadell va rebre un telegrama del Ministeri de l'Aire comunicant que, a causa de la inseguretad del temps



Fotografia 4. Inauguració oficial de la taula al vestibul de la Caixa de Sabadell. Autor: Joan Monistrol. (Arxiu Fotogràfic de la UES, Sec. d'Història).



Fotografia 5. Pau Vila conversant amb Francesc Maspons, sota l'atenta mirada de Lluís Creus. Autor: Joan Monistrol. (Arxiu Històric Caixa Sabadell).

259

i altres motius de tipus tècnic, l'aparell que s'havia anunciat no es podia desplaçar. De fet, aquell dia a dalt la Mola bufava un vent que possiblement hauria fet difícil l'aterratge.

L'acte va aplegar un nombrós públic, alguns dels quals ja hi havien passat la nit acampats. Entre els assistents hi havia representants dels ajuntaments de Sabadell, Terrassa i Castellar del Vallès; presidents i delegats de nombroses entitats excursionistes; José Maria de Quadras y de Queralt, comte de Sant Llorenç del Munt, propietari de la muntanya; Joan Morral, president del Patronat d'Amics de la Muntanya de Sant Llorenç; Eduardo Padrós de Palacios, delegat regional de la Federación Española de Montañismo, en representació del president estatal; locutors de Ràdio Barcelona i Ràdio Sabadell, i nombrosos periodistes.

9 Ramon Folch i Roca, artista format bàsicament en el camp de la pintura, va ser pioner en l'ensenyament de disseny tèxtil a casa nostra, fundant i posant en funcionament, l'any 1968, al seu domicili particular, l'Escola de Disseny de Barcelona, precursora de la universitària Escola Superior de Disseny Tèxtil. Morí el 9 de setembre de 1988.

10 Mossèn Estop, natural de Sabadell, era professor del Seminari Conciliar de Barcelona i mossèn Mateu era el capellà del Santuari de la Salut.

11 Extracte de la carta que el Centre Excursionista Sabadell va adreçar a l'Agrupació Excursionista Catalunya, publicada en el seu butlletí de març de 1961.

Es va celebrar una ballada de sardanes i, després de la col·locació de la taula al seu emplaçament, amb Josep Borrell fent l'obra de paleta, cap a 2/4 de 12 del matí es varen pronunciar els discursos pertinents a l'ocasió. El senyor Josep Miquel Sanmiquel, vocal del Consell d'Administració de Caixa Sabadell, va fer donació simbòlica de la taula als excursionistes i, tot seguit, varen pronunciar unes paraules el senyor Padrós de Palacios i Lluís Creus.

A continuació mossèn Quirze Estop va beneir la taula i mossèn Ernest Mateu va celebrar la missa a l'aire lliure, amb la participació de la Coral de Ràdio Terrassa.¹⁰

Dies més tard, el 27 de gener de 1961, a l'Auditori de la Caixa Sabadell, ple de gom a gom, es varen projectar les pel·lícules filmades el dia de la col·locació, realitzades per Carmina Graells, Ferran Brichs, Joan Casas, Arcadi Gili, Marcel·lí Guixà i Joan Lluell, i una projecció en color de Lluís Creus i Joan Puig.

Un acte vandàlic

Tot just acabada d'instal·lar al seu emplaçament, la taula va ser objecte d'uns repetits atacs vandàlics, realitzats els diumenges entre el 8 i el 29 de gener, que a cops de martell en van malmetre diferents parts, especialment en el sector comprès entre el sud i l'oest.

Els desperfectes causats en aquests atacs varen ser descrits pel Centre Excursionista Sabadell:¹¹



Fotografia 6. Arribant a dalt la Mola, transportant el peu de la taula amb baiards. Autor: Àngel Casas. (Arxiu fotogràfic de la UES, Sec. d'Història).

“Durant tots els diumenges de gener la Taula anà rebent cops forts i mal intencionats, però sempre en el mateix sector, de l'Oest al Sud, i sempre, però, en el lloc o marc. De moment la geografia se n'ha salvat, la ceràmica està encara intacta. El primer intent fou petit, entre S i O; el segon fou ja més fort, assolint escapar una mica la taula com del tamany d'una peça de 2'50. El tercer i quart és una escapçada de la lletra A, de Sabadell, que li falta pedra aproximadament del mateix tamany, i l'últim, el més vil, és a un centímetre del caire de la taula, fet amb molta força, i li ha obert una fissura en forma de triangle obert, que assoleix més de tres lletres. És el cop més perillós. Té una llargada de sis o set centímetres; i finalment porta un altre cop en el sòcol, que arribà a escapar-lo”.

El rebuig va ser unànime i la seva condemna la varen expressar els butlletins de nombroses entitats excursionistes; destacà la carta oberta que va escriure Ramon Bardés¹² als causants dels desperfectes. I no tardaren a sorgir veus demanant l'organització d'un acte de desgreuge.

D'entre totes les referències que podem trobar sobre aquests fets, tan sols l'historiador de l'excursionisme català Josep Iglésies, a l'*Enciclopèdia de l'excursionisme*, ens dóna una versió clara, tenint en compte el context de l'època, dels motius d'aquests

12 RAMON BARDÉS: “Carta oberta al profanador de la Taula”. *Butlletí del Centre Excursionista Sabadell*, núm. 67 (gener-abril 1961).

13 E.S.C.: “Sant Llorenç del Munt”. Circular del Foment Exc. de Barcelona, març de 1961.



Fotografia 7. Inauguració de la taula al cim de la Mola. D'esquerra a dreta: Lluís Creus, president del Centre Excursionista Sabadell; Eduardo Padrós de Palacios, president de la Delegación Catalana de la Federación Española de Montañismo; Ramon Folch i Josep Miquel Sanmiquel, vocal del Consell d'Administració de Caixa Sabadell. Autor: Joan Monistrol. (Arxiu Històric de la Caixa de Sabadell).

atacs: “(...) se la féu objecte d'uns atacs de vandalisme per elements disconformes amb la llengua amb què era expressada la seva part escrita”.

La reparació dels desperfectes va ser immediata, tal com recullen testimonis de l'època, ja que en el relat d'una excursió a Sant Llorenç realitzada el diumenge 5 de febrer, organitzada pel Foment Excursionista de Barcelona, podem llegir:¹³ “Afortunadament, la taula és sencera; només té un petit esvoranc d'un centímetre aproximadament, i el trosset de pedra ja hi és enganxat”.

150è aniversari de Caixa Sabadell

En el marc dels actes que es preparaven per a celebrar el 150è aniversari de Caixa Sabadell, des de la seva Obra Social es va pensar en substituir la taula

d'orientació, que la mateixa entitat d'estalvi havia col·locat cinquanta anys abans a dalt de la Mola per una de nova realització, i la tardor de 2008 van encarregar-me la redacció d'aquest projecte.

A principis d'any el projecte va ser aprovat i van oferir-me coordinar-lo i dur-lo a terme. Al llarg de nou mesos es varen anar desenvolupant les diferents etapes del projecte: treballs de camp de fotografia i topografia, treballs de despatx en la identificació del paisatge, fabricació, i finalment col·locació de la nova taula.

La inauguració va tenir lloc el diumenge 20 de setembre en un acte que, coincidint amb la tradicional ballada de sardanes que cada any organitza la Unió Excursionista de Sabadell, va congrega una assistència de públic multitudinària.



Fotografia 8. La nova taula instal·lada a la Mola l'any 2009, amb motiu del 150è aniversari de Caixa Sabadell. Autor: Encarna Ciuraneta.

Després de la benedicció de la taula, el Diputat d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona, i alcalde de Granollers, senyor Josep Mayoral i el President de Caixa Sabadell, senyor Salvador Soley, varen dirigir unes paraules al públic allà congregat, donant per inaugurada la nova taula que s'augurava tenia de presidir el cim de la Mola, al menys, cinquanta anys més.

Característiques de la nova taula

– Situació

La taula es troba situada en el vessant nord de l'era que ocupa la part somital del cim de la Mola (1.103'30 m), cota màxima del massís de Sant

Llorenç del Munt, en el mateix indret que ocupava la taula antiga.

El centre de la taula està situat a una altura de 1.099,38 metres s.n.m. i correspon a les coordenades que s'expressen.

	Easting (X)	Northing (Y)
ED50 UTM 31N	E 418332.82	N 4610620.29
	Longitud	Latitud
ETRS89 geodèsiques	2.018256919 E	41.641292616 N
	2° 1' 5.726" E	41° 38' 28.654" N

Taula d'orientació geogràfica de la Mola, coordenades del centre de la taula

– Material

Ha estat realitzada íntegrament en lava andesita procedent de les pedreres de Volvic, prop de Clermont-Ferrand, a l'Alvèrnia (França), que per les seves característiques es coneix com a “pedra eterna”, ja que és resistent a les ratllades, insensible a la calor i al fred; resistent als climes més adversos, com ara les gelades, l'aire salí i fins i tot a les pluges àcides. Així mateix, la lava esmaltada proporciona una profunditat de color excepcional, amb una insensibilitat total als efectes dels raigs UV.

Característiques de la lava:

Mineral: Andesita.

Extracció: Volvic (França).

Color: Gris blavós.

Textura: Compacta amb petites bombolles d'aire.

Estructura: Alveolar.

Principals components: 57,5% sílice i 17,4% alúmina.

Densitat: 2200/2400 kg.

Pes: 55 kg/m² (gruix 22 mm).

– Presentació

La taula es presenta en dues mitges corones, de 123 cm de radi exterior i de 63 cm l'interior, amb un gruix de 8 cm, que se sustenten, respectivament, sobre quatre potes de 120 x 40 x 8 cm. El pes total del conjunt és de 1.320 kg.

Aquestes dues mitges corones estan separades entre si per 80 cm, per tal de permetre un pas ampli a l'interior de l'anell que forma el conjunt. Aquesta presentació implica que l'observador pot “entrar dins la taula”, la qual cosa fa que sigui còmode de llegir, sempre de cara al paisatge, i al mateix temps original, podríem dir, respecte a la forma que normalment presenten les taules d'orientació que abracen un horitzó de 360°, que solen ser de forma circular.

El conjunt està orientat amb l'eix N-S; així, cada mitja corona abraça el vessant nord o sud, respectivament, del paisatge que divisa. Cada mitja corona es presenta en tres plaques esmaltades, que abracen 60° de visió cada una, completant així els corresponents 180° de cada una. La superfície de la part esmaltada, la taula pròpiament dita, és de 3,5 m².

– Paisatge

La variació paisatgística és un reflex sobre el territori dels canvis soferts en la societat. Així, la taula que es va instal·lar l'any 1960 reflectia un paisatge que no havia sofert canvis sobtats que l'alteressin, un paisatge heretat pràcticament de sempre, mentre que la realització de la nova taula, amb un nou dibuix adequat a la realitat del paisatge actual, visualitza els profunds canvis socioeconòmics esdevinguts en la segona meitat del segle xx. Això, observat des de dalt la Mola, mirador privilegiat sobre unes comarques amb més desenvolupament industrial i majors índexs de població, evidencia uns canvis substancials.

El dibuix que llueix la taula presenta les particularitats pròpies del paisatge de l'hivern 2008-09, que es va caracteritzar per la gran quantitat de neu acumulada tant als Pirineus com al Montseny; i també per les abundoses precipitacions, que van deixar els boscos amb una verdor remarcable.

– Toponímia

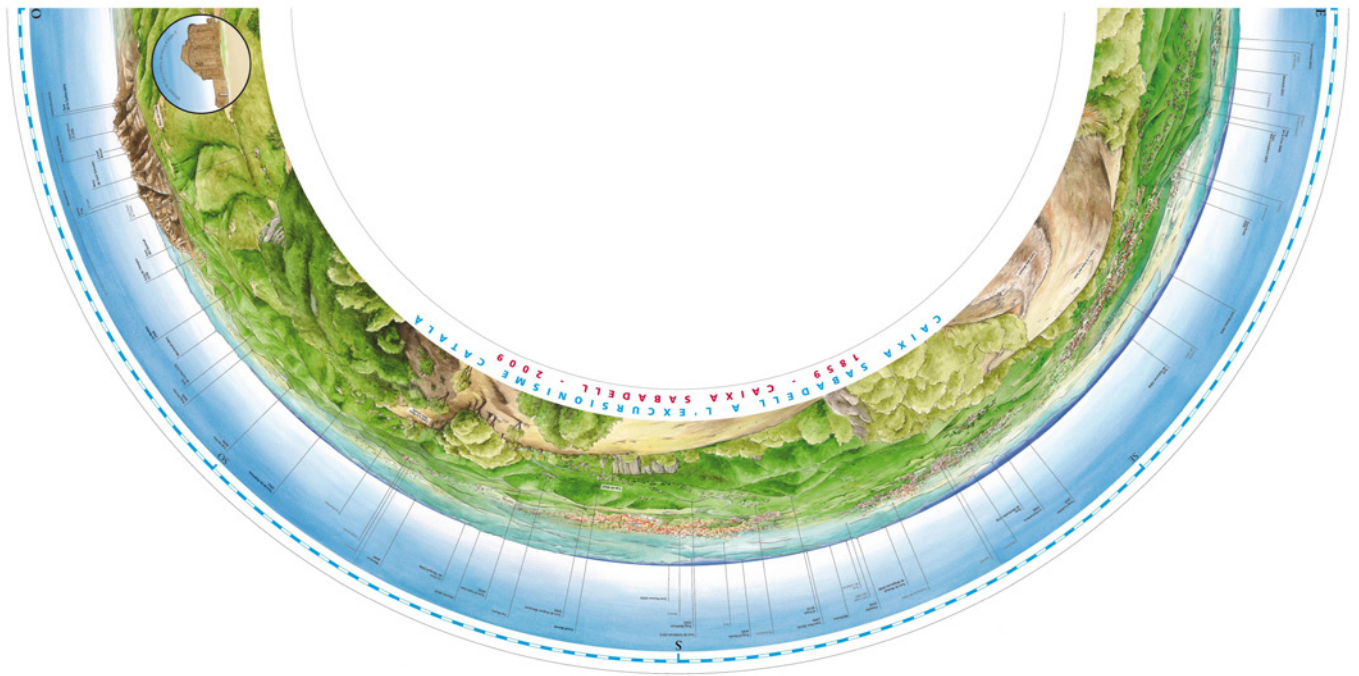
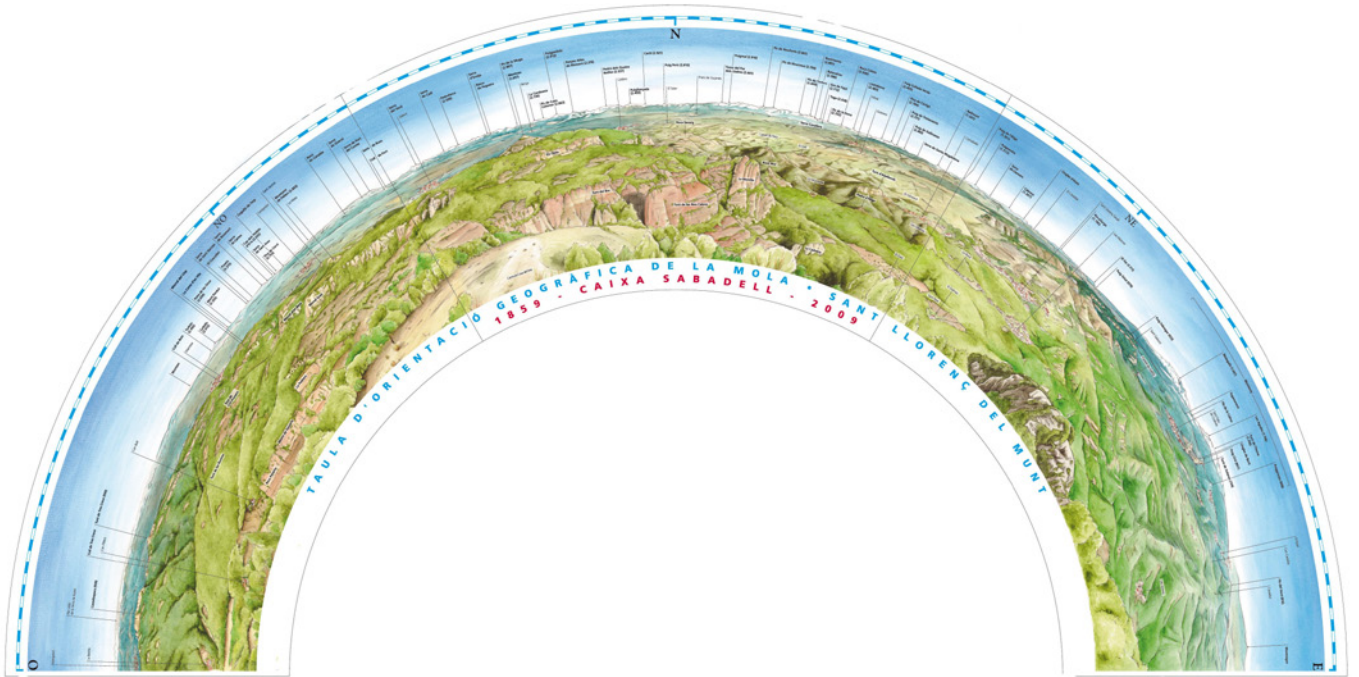
Davant la problemàtica del fet que alguns noms de lloc sovint els trobem escrits de forma diferent tot depenent de les fonts de consulta, es va aplicar el criteri d'utilitzar estrictament els topònims emprats per l'Institut Cartogràfic de Catalunya, preferentment els utilitzats en la cartografia de la sèrie 1:5.000.

En total la taula exhibeix 200 topònims, aproximadament el doble de les indicacions contingudes en la taula anterior, dels quals 54 corresponen a geografia humana (poblacions, masies...) i 146 corresponen a indicacions del relleu; així mateix, 46 del total d'entrades indiquen elements inclosos en els límits del Parc Natural.

– Tractament gràfic

L'aquarel·la que il·lustra la taula és pintada a mà artesanament, la qual cosa li confereix el caràcter de peça única, i va anar a càrrec del personal de l'empresa fabricant.

Per a la identificació dels diferents elements del paisatge es va adoptar la tipografia Frutiger, que si bé és de característiques geomètriques, té un caràcter humanístic, ja que tot i ser de pal sec té modelació, que aporta amabilitat a la lectura.



Fotografia 9. Maqueta de la nova taula.
Autor: Empreinte.

S'han diferenciat els elements de geografia humana dels que indiquen aspectes del relleu, tot utilitzant els tipus Frutiger 45 i Frutiger 65, respectivament; així mateix, s'han diferenciat, amb el mateix criteri, les línies que donen l'entrada tot acabant amb els símbols: ● o ↓.

La confecció de la guia d'estil tipogràfic i gràfic va anar a càrrec de les dissenyadores gràfiques Carina Garrido i Sandra M. Konrad.

– Inscripcions

La superfície esmaltada de la mitja corona orientada al nord inclou la llegenda:

TAULA D'ORIENTACIÓ GEOGRÀFICA DE LA MOLA
(SANT LLORENÇ DE MUNT)
1859 - CAIXA SABADELL - 2009

I la mitja corona orientada al sud:

CAIXA SABADELL A L'EXCURSIONISME CATALÀ
1859 - CAIXA SABADELL - 2009

La part exterior de les quatre potes que marquen l'eix est-oest llueix unes plaques de lava esmaltada on consten els logotips de la Caixa Sabadell, la Diputació de Barcelona, els crèdits de realització i un text breu sobre la taula:

“La Mola, cim culminant del Massís de Sant Llorenç del Munt, situat a la capçalera del Vallès, és un mirador privilegiat sobre el país, des d'on s'abasta el paisatge de tota la Catalunya central, del Mediterrani als Pirineus.

La idea de dotar aquest cim amb una taula d'orientació es va contemplar, al llarg dels anys, en el sí, del moviment excursionista vallesà, però no va ser fins l'any 1960 que, amb motiu del Centenari de Caixa Sabadell, aquesta entitat d'estalvi va col·locar-hi la taula que fins a la data hi ha estat ubicada.

Amb motiu del seu 150è aniversari, ara Caixa Sabadell ofereix, a l'excursionisme català i a tots aquells que pugen fins aquí, una visió renovada del paisatge, amb el convenciment que aquesta nova taula és un mitjà de coneixement i estima del nostre entorn.

La Mola, 20 de setembre de 2009”

Realització

Per a l'elaboració de la taula, a part dels terminis donats pel fabricant, calia preveure un calendari per dur a

terme uns treballs de camp en fotografia i topografia, per al desenvolupament dels quals necessitàvem unes condicions meteorològiques òptimes en un gran radi d'acció, ja que tan sols la presència de núvols llunyans o boirines ja dificultava els treballs.

Així doncs, per efectuar aquestes tasques depeníem sempre de la predicció meteorològica, amb la qual cosa els professionals que hi van intervenir havien de disposar d'una agenda de treball flexible, que ens permetés efectuar els treballs de camp en el moment indicat.

– Fotografia

El pas inicial en l'elaboració de la taula era obtenir una foto panoràmica del paisatge que es veu des del cim de la Mola. Per obtenir el conjunt de fotografies que componen la panoràmica sencera es van establir quatre posicionaments, ja que el monestir de Sant Llorenç del Munt, edificat al cim mateix, impedeix poder observar la totalitat del paisatge des d'un sol punt. Des de cada un d'aquests posicionaments es varen obtenir unes panoràmiques parcials, corresponents a les orientacions NO, NE, SE i SO.

També es van obtenir fotografies en detall de l'horitzó més llunyà, el comprès entre els massissos del Montsec, situat a l'ONO, i el Montseny, a l'ENE, per tal que servissin de suport en la realització dels treballs topogràfics i també de guia a l'hora de fer el dibuix original.

Atès que cada una de les panoràmiques varen ser preses des de diferents posicionaments, va ser necessari encaixar totes quatre per obtenir la panoràmica completa de tot l'horitzó. Un cop obtinguda calia convertir-la a un pla esfèric per tal d'oferir la visual d'una taula d'orientació. Però com que la imatge plana havia estat captada des de diferents angles, en corbar-la, per adaptar-la al pla esfèric, va provocar una gran quantitat d'errors respecte a les ubicacions reals del paisatge.

Per resoldre aquestes desviacions es va anar ajustant digitalment la imatge a la realitat del paisatge, sobreimpressionant damunt la imatge esfèrica el desenvolupament circular esquemàtic de la taula realitzat pels topògrafs.

Els treballs de camp varen anar a càrrec de Francesc Muntada, professional d'àmplia experiència en la fotografia de paisatge i natura, i del tractament



266 Fotografia 10. Francesc Farriol i José Manuel Segurado fent els treballs de camp topogràfics. Autor: Carles Capellas.

digital de la imatge esfèrica se'n varen ocupar Francesc Gómez i Josep Palou, tècnic de suport en la docència i la recerca en el camp de la imatge de l'ETS d'Enginyers Industrials i Aeronàutica de Terrassa, de la UPC.

– Topografia

A partir de l'observació de les panoràmiques, amb l'ull expert dels muntanyencs que varen col·laborar en la identificació del paisatge i amb l'estudi de la cartografia, es varen poder establir, *a priori*, les identificacions visuals dels objectius o elements susceptibles de representar en la taula.

Tot aquest treball d'identificació prèvia va permetre accelerar les sessions de treball de camp, sempre condicionades a la meteorologia, per tal de confirmar els posicionaments i calcular-ne el corresponent azimut.

En el decurs dels treballs de camp, en primer lloc, es varen establir les coordenades UTM corresponents al centre de la taula (R-0), que constitueix el punt d'observació principal, tot prenent com a referència el vèrtex geodèsic instal·lat al mateix cim. També es va instal·lar, fora del perímetre de la taula, els testimonis necessaris per a la realització dels treballs de paleta i la correcta orientació de la taula.

Així mateix, per tal de poder efectuar les lectures necessàries, es varen establir tres estacions de

mesurament complementàries (R-1, R-2, R-3) per poder abraçar la totalitat dels 360° de l'horitzó i, un cop establertes i marcades, es van confirmar les coordenades de tots els objectius (accidents geogràfics, poblacions, masies, etc.) susceptibles d'incloure a la taula, i se'n calcularen al mateix temps els azimuts respecte al centre de la taula.

Estació	Easting (X)	Northing (Y)
R - 0 (centre taula)	E418332.82	N4610620.29
R - 1	E418404.88	N4610573.78
R - 2	E418263.86	N4610726.47
R - 3	E418282.82	N4610576.99

Estacions de mesuraments. Coordenades (ED50 UTM 31N)

Processades les dades amb el programa Autocad Land, es va dibuixar el desenvolupament circular esquemàtic de la taula, incloent els graus sexagesimals de tot l'arc de l'horitzó, les indicacions cardinals i l'angle dels azimuts de cada un dels objectius o entrades de la taula.

Els treballs de camp van anar a càrrec dels topògrafs professionals Francesc Farriol i José Manuel Segurado, i en la identificació del paisatge per tal d'establir els possibles objectius a incloure en la taula hi varen col·laborar Ferran Hernández, Jordi Lalueza, Xavi Llongueras i Francesc Muntada, tots ells alpinistes d'àmplia experiència.

– Fabricació

La fabricació de la taula va anar a càrrec de l'empresa francesa Empreinte, SL, especialitzada en la fabricació de taules d'orientació, d'àmplia implantació en el sector de la senyalització turística exterior i en la interpretació del patrimoni, amb elements realitzats en lava esmaltada.

El procés de fabricació s'inicià amb la concepció del dibuix del paisatge, pintat en aquarel·la manualment, cosa que li confereix el caràcter de peça única.

A partir del dibuix ja acabat es va procedir al fotogravat per, a continuació, iniciar la fabricació dels fotolits corresponents a cada una de les peces de la taula, la preparació de les pantalles per a la serigrafia



Fotografia 11. Realització del dibuix original. Autor: Empreinte.

i, tot seguit, la impressió. Finalment les peces es van sotmetre a diverses coccions a 820° i, un cop acabades, es va procedir al muntatge sobre les corresponents bases de lava i, en última instància, a l'emalatge per al transport.

– Transport

La taula va arribar empaquetada en deu palets, ja que per les dimensions i el pes, era totalment impossible que es poguessin pujar fins a dalt la Mola amb les mules de què disposa el restaurant.

Així doncs, per al transport va ser necessari utilitzar els serveis d'un helicòpter, el qual va traslladar, en viatges successius, els aproximadament 6.000 kg resultants del total de càrregues que finalment van ser necessàries, entre la taula pròpiament dita, el material d'obra, les eines de paleta i altres càrregues diverses.

Col·locació

Atès que la taula té un pes total de 1.320 kg, repartits en vuit potes, que equival a 165 kg per punt de suport, es va establir que calia preparar una plataforma de formigó on assentar-la, per tal d'evitar la possibilitat que alguna de les potes cedís amb el pas del temps i provoqués que es trenqués.

Així doncs, es va excavar i anivellar una plataforma de 350 x 250 cm, amb una fondària de 30 cm, per a la construcció d'un encofrat amb reia de 10 mm, disposat en dues capes superposades, en el qual es van preveure les reserves necessàries per enclavar les potes de la taula, amb la inclusió en el formigó dels corresponents motlles.

L'orientació correcta de la taula es va fer tot utilitzant els testimonis que es varen col·locar durant les tasques topogràfiques i que es mantenien intactes.

Equip de treball

Relació, per ordre alfabètic, de totes les persones que han participat en qualsevol aspecte en el desenvolupament d'aquest projecte.

Banu, Valentin (Saevar) Treballs d'obra: execució.	Gimferrer, Xavier (Rest. la Mola) Col·laboració.	Muñoz, Miguel Ángel (Transports Unió) Transport: conductor furgoneta.
Barragan, Juan Miguel (Transports Unió) Transport: conductor de camió.	Gómez, Francesc Fotografia: tractament de la imatge.	Palou, Josep Fotografia: tractament de la imatge.
Bernadi, Joan (Rest. la Mola) Col·laboració.	González, Florence (Empreinte) Fabricació: dibuix.	Pell, Jaume (Helipistas) Helicòpter: personal de terra.
Bernadi, Josep (Rest. la Mola) Col·laboració.	Granizo, Juan (Helipistas) Helicòpter: personal de terra.	Pérez, José Manuel (Helipistas) Helicòpter: personal de terra.
Capellas, Carles Realització i coordinació.	Gutiérrez, Manuel (Saevar) Treballs d'obra: execució.	Playà, David (Saevar) Treballs d'obra: execució.
Carballo, Albert (Saevar) Treballs d'obra: execució.	Hernández, Ferran Identificació del paisatge.	Puig, Joan (Helipistas) Helicòpter: pilot.
Ciuraneta, Encarna Correcció lingüística.	Lalueza, Jordi Identificació del paisatge.	Reyes, Xavier (Saevar) Treballs d'obra: encarregat.
Cobeñas, H. (Eco-Estudis) Topografia: dibuix tècnic.	Larrubia, Diego (Saevar) Treballs d'obra: execució.	Sanz, Noemí (OS Caixa Sabadell) Coordinació.
Cortés, Michel (Empreinte) Fabricació: tècnic.	Llongueras, Xavi Identificació del paisatge.	Segurado, José Manuel (Eco-Estudis) Topografia: càlculs topogràfics.
Eguia, José Angel (Empreinte) Fabricació: representant.	M. Konrad, Sandra (Fecunda) Tractament gràfic.	Sunyer, Joan Carles (OS Caixa Sabadell) Coordinació.
Farriol, Francesc (Eco-Estudis) Topografia: direcció.	Miret, Albert (Saevar) Treballs d'obra: direcció.	Vilela, Gavino (Eco-Estudis) Topografia: assistència tècnica.
Garrido, Carina (Fecunda) Tractament gràfic.	Muntada, Francesc (Sincronia) Fotografia i identificació paisatge	

Epíleg. La història es repeteix

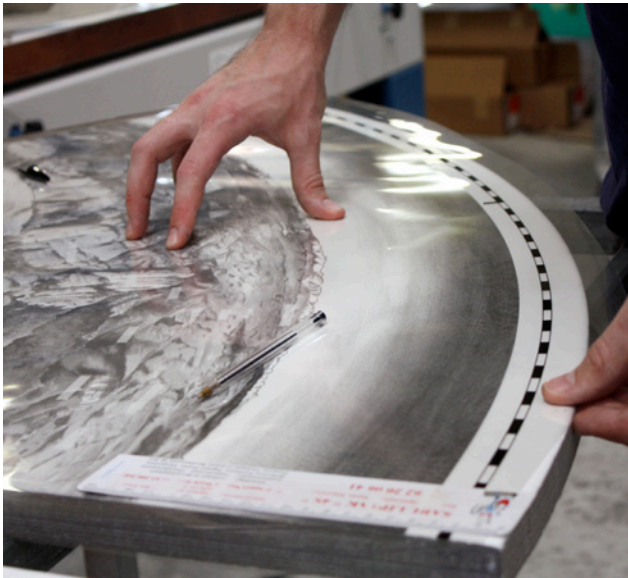
Novament la història es repeteix i en un parell d'atacs vandàlics, poc més de dos anys després de la seva col·locació, la taula va ser salvatgement colpejada fins a trencar-la.

La nit del 9 al 10 de desembre de 2011, protegit en la foscor, algú ple de ressentiment i enemic del bé públic, va descarregar el seu odi i va trencar la peça central de la meitat nord; pocs dies més tard es produí un segon atac, trencant, aquesta vegada, la peça central de la meitat sud; la taula quedà tocada de mort.

Inicialment es va treballar amb la idea de reconstruir les peces afectades i es va arribar a

confeccionar el projecte de reparació, però al mateix temps la resta de taula que encara quedava dempeus, tocada en la seva estructura, va patir nous danys i finalment a mitjans de setembre d'enguany es decidí retirar-la definitivament.

Ara cal buscar la manera de fer assumible un projecte per tal de recuperar la taula, malgrat els canvis i les limitacions a què ens ha abocat la crisi que estem patint. Discretament s'estan donant els primers passos en aquest sentit, i esperem que en un temps no massa llunyà al cim de la Mola hi torni a lluir una "taula d'orientacions topogràfiques" tal com ja demanava Joan Montllor, ara fa poc més de cent anys. ●



Fotografia 12. Preparació dels fotolits en el procés de fabricació.
Autor: Empreinte.



Fotografia 13. Acabant les tasques del muntatge de la taula. Autor: Carles Capellas.

269



Fotografia 14. Detall de la primera peça trencada en l'atac de què va ser objecte la taula. Autor: Carles Capellas.

Bibliografia

Miquel BALLBÈ BOADA (1982). *Matadepera i Sant Llorenç del Munt, més de mil anys d'història*, vol. 2: *Sant Llorenç*. Matadepera.

Miquel BALLBÈ BOADA (1989). *Calaix de sastre de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac*. Terrassa.

P. GORINA GABARRÓ (1962). *Sant Llorenç del Munt*. Terrassa: Càmera Oficial de Comerç e Indústria de Tarrasa.

Josep IGLÉSIAS (1965). *Enciclopèdia de l'excursionisme*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.

Lluís VERGÉS I SOLÀ (1973). *Bellesa i atractiu de Sant Llorenç del Munt. La Mola*. Sant Llorenç Savall.

Francesc VILA I PLANA (1965). *Llibre de Sant Llorenç del Munt*. Barcelona.

Prensa excursionista

Agrupació Excursionista Catalunya.
Circular (març 1961).
R. DALMAU FERRERES, “Vandalisme a la muntanya”

Agrupació Excursionista Icària.
Circular (abril 1961).
Pere NOMEN SEGARRA, “Ho sentim de cor!”

Centre Excursionista de la Comarca del Bages.
Circular núm. 103 (oct.-des. 1960).
“La mesa de orientación en la Mola”

Centre Excursionista de la Comarca del Bages.
Circular núm. 106 (jul.-set. 1961)
José M. VILLALBA EZCAY,
“La tabla de orientación de ‘La Mola’”

Centre Excursionista de Rubí. Circular núm. 50
(nov.-des. 1960). T., “Una bona tasca”

Centre Excursionista Sabadell.
Butlletí núm. 61 (gen.-abril 1959).
“El Centenario de la Caja de Ahorros de Sabadell”
B(ARDÉS), “Una tabla de orientación en Sant Llorenç”

Centre Excursionista Sabadell.
Butlletí núm. 66 (set.-des. 1960).
ORIFLAMA, “Una mola a La Mola”
J. BALAGUER, “La Tabla de Orientación Geográfica.
Proyecto y realización”
Marcelino GUIXÁ, “Colaboración cartográfica”
Ramon BARDÉS “El trasllat de la Taula d’Orientació”

Centre Excursionista Sabadell.
Butlletí núm. 67 (gen.-abril 1961).
Ramon BARDÉS, “Carta oberta al profanador de la Taula”. CRONICA, “Las películas de la Tabla de Orientación Geográfica”

Cordada, núm. 62 (nov. 1960).
David M. ALOY, “Colocación en la Mola de la Tabla de Orientación Geográfica”

Cordada, núm. 65 (febrer 1961).
“Graves desperfectos ocasionados en la Taula d’Orientació de Sant Llorenç”
Ramon BARDÉS, “Carta oberta al profanador de la Taula de Sant Llorenç”

Cordada, núm. 66 (març 1961).
B. SERRA MACIP, “La taula de Sant Llorenç”

Cordada, núm. 69 (juny 1961).
Ramon BARDÉS, “Carta oberta al profanador de la Taula de Sant Llorenç”

Cordada, núm. 70 (juliol 1961).
“La taula de Sant Llorenç”

Cordada, núm. 71 (setembre 1961).
J. PUIGARNAU, “Todos a St. Llorenç”

Foment Excursionista de Barcelona.
Circular (març 1961).
E.S.C., “Sant Llorenç del Munt”

Montaña (Centre Excursionista de Catalunya),
núm. 70 (nov.-des. 1960).
“Tabla de orientación geográfica en Sant Llorenç del Munt”

Prensa diària

El *Diari de Sabadell* va publicar diversos reportatges, tant de la inauguració de la taula a la seu de Caixa Sabadell com de seva la col·locació al cim de la Mola, en les edicions del 6, 8, 15, 22, 25 i 29 d’octubre i 3 de novembre de 1960. Així mateix, es varen tornar a publicar reportatges sobre la taula en les edicions del 13, 15, 22 i 29 de setembre de 1988, amb motiu de la mort de Ramon Folch.

També la premsa barcelonina es va fer ressò de la col·locació de la taula. Destaca l’entrevista a Ramon Folch que va publicar el conegut periodista Manuel del Arco en la seva columna fixa de *La Vanguardia*. ●